

Justitiedepartementet
Stockholm 2025-11-12

Remissyttrande över Utkast till lagrådsremiss Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott

Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare, RFS, har som remissinstans beretts möjlighet att yttra sig över utkast till lagrådsremiss.

Om RFS

Vi har medlemmar med lagreglerade frivilliguppdrag som innefattar biträdande övervakare i kriminalvården och besökare på anstalt och häkte. Vi har också medlemmar som är kontaktperson, kontaktfamilj, stödfamilj, stödperson, god man, förvaltare, god man för ensamkommande barn, medförmyndare, särskilt förordnad förmyndare och särskilt förordnad vårdnadshavare. Frivilliga samhällsarbetare är ett samlingsnamn för personer som tar sig an lagreglerade frivilliguppdrag. Vår erfarenhet är att stöd från ideella krafter inom ramen för påföljder och sociala biståndsinsatser kan ge långsiktiga lösningar för såväl den enskilda klienten/brukaren som för samhället i stort.

RFS har i sitt tidigare remissvar över utredningen (SOU 2025:11, Ju2025/00206) kommit med en rad synpunkter och invändningar mot utredningens förslag – se remissvar över utredningen. RFS vill särskilt lyfta att det ursprungliga förslaget om att sänka straffbarhetsåldern strider mot Sveriges internationella konventionsåtaganden och tidigare forskning om att repressiva åtgärder mot barn inte är en effektiv metod för att motverka brottslighet bland barn. RFS har diskuterat förslaget att sänka straffbarhetsåldern till 14 år och med förslaget i utkast till lagrådsremiss föreslås att straffbarhetsåldern ska sänkas till 13 år. Eftersom förslagen i utkast till lagrådsremiss föreslås gå längre än utredningen, så finns det anledning att förtydliga bristen av konsekvensanalys som kan få påverkan på barns mänskliga rättigheter. FN:s konvention om barnets rättigheter eller barnkonventionen är ett rättsligt bindande dokument då den antogs den 20 november 1989 av FN:s generalförsamling och ratificerades av Sveriges regering år 1990. Sedan 1 januari 2020 gäller barnkonventionen även som svensk lag, vilket innebär en starkt ställning för barnkonventionen.

Förenta Nationernas kommitté för barnets rättigheter (Barnrättskommittén) har specifikt rekommenderat Sverige att inte sänka straffbarhetsålder under 15 år (allmän kommentar nr 24 [2019], p. 22). Barnrättskommittén har också framfört oro över att två olika nationella system för straffbarhetsålder beroende på brottets allvar inte baseras på rationell kunskap om barns utveckling utan ifrån påtryckningar från allmänheten. Avrådan framfördes också utifrån en lägre åldersgräns och en individuell bedömning av barnets mognad (allmän kommentar nr 24 [2019], p. 21 f.). Barnrättskommittén framhäver att reaktionen på brott alltid ska stå i proportion inte bara till brottets omständigheter och svårhetsgrad, utan till andra faktorer som barnets ålder, barnets mindre straffrättsliga ansvar, barnets omständigheter och behov, liksom till samhällets olika behov, i synnerhet de långsiktiga. Barnets bästa ska ges tyngd och behovet av barnets återanpassning i samhället (allmän kommentar nr 24 [2019], s. 73, 76-78 och 89). Att sänka straffbarhetsåldern till 13 år underminerar barns rättigheter och strider Sveriges internationella konventionsåtaganden utifrån en barnrättslig tolkning då förslagen bortser från barnkonventionens fokus på rehabilitering och återanpassning i stället för straff.

Barn är under utveckling där barn bygger förmåga till konsekvenstänkande och impulskontroll. För barn som har frihetsberövats blir konsekvenserna mer långtgående än om en vuxen har frihetsberövats. Sänkt straffbarhetsålder bidrar till negativa konsekvenser och till en ogynnsam utveckling för barn det berör med risk för ökning i barnbrottslighet där ännu fler och yngre barn kan komma att utnyttjas, vilket kommer att få långsiktiga konsekvenser för barn de berör och för samhället. Straff kan öka risken för en kriminell identitet och livsstil.

Ingen ny kunskap om barns utveckling har presenterats i utkastet om att en 13-åring ska anses mogen att kunna dömas för brott eller i utredningen om att en 14-åring ska anses mogen att kunna dömas för brott. Inga övertygande skäl har presenterats till varför straffbarhetsåldern bör sänkas. Utredningen framhävde vidare att det inte "framkommit något som ger skäl att välja en så låg straffbarhetsålder" som 13 år "ens för de allra allvarligaste brotten" (Se utredningen SOU 2025:11 s. 261). Ärendet är inte tillräckligt berett.

Det faktum att förslaget nu utgår från en straffbarhetsålder om 13 år och att barn som är 13 år då kan anhållas och häktas, om förutsättningarna för sådana frihetsberövanden är uppfyllda, är översiktligt behandlad i analysen. Konsekvenserna avseende sänkningen av straffbarhetsåldern till 13 år behöver fördjupas och huruvida häktes- och arrestceller är lämpliga för barn som är 13 år. Barnrättskommittén har också rekommenderat Sverige att säkerställa att konsekvensanalyser med utgångspunkt i barns rättigheter är en integrerad del av utredningar som föregår ny lagstiftning (se CRC/C/SWE/CO/6–7 6 b). Förslagen är inte förenliga med barnkonventionen och bör inte genomföras, inte ens i undantagsfall.

Övergripande synpunkter

En rad repressiva åtgärder har genomförts och planerar att genomföras, där förslagen är svåra att överblicka och om förslagen är nödvändiga. Utredningen brister i vad förslagen som helhet kan komma att få för konsekvenser för barnen de berör. Det saknas analys- och konsekvensbeskrivning av följderna av den ingripande förändringen att sänka straffbarhetsåldern från nuvarande 15 år. Det saknas stöd för att en sänkning av straffrättsåldern kommer att leda till minskad allvarlig brottslighet för 13-åringar.

RFS **avstyrker** förslagen i regeringens utkast till lagrådsremiss i dess helhet. Förslagen bör inte genomföras.

Jennica Simesgården
Förbundsordförande

Fredrik Nilsson
Förbundssekreterare